

Nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros paveiktais saistībā ar ZRP 2014-2020

Agroresursu un ekonomikas institūts
Lauku attīstības novērtēšanas daļa

UK sede 12.05.2016.

Paveiktais 2015.gadā un veicamais 2016.gadā

- Latvijas akvakultūrā audzējamo zivju ekonomiskais pamatojums un tirgus iespējas
- Apaļā jūrasgrunduļa izmantošanas iespējas Latvijā
- Intervences loģika EJZF 2014-2020
- Petījumi 2016.gadā

Latvijas akvakultūrā audzējamo zivju ekonomiskais pamatojums un tirgus iespējas

Darba mērķis - izvērtēt Latvijas akvakultūrā audzējamo zivju ekonomisko pamatojumu un noieta tirgu, ņemot vērā akvakultūras uzņēmumu iespējas šādām sugām: **stores, tilapijas, pālijas un garneles**

Darba uzdevumi:

- Izvērtēt izvēlēto sugu audzēšanas izmaksas, to ietekmējošos faktorus un iespējamo realizācijas cenu
- Izstrādāt šo sugu audzēšanas ekonomisko pamatojumu
- Veikt piedāvājuma un pieprasījuma izpēti izvēlētajām sugām
- Veikt produkcijas eksporta iespēju analīzi

Datu avoti: ražotāju informācija, pētījumi, statistikas dati, LAD u.c.

Pētāmo akvakultūras sugu audzēšanas tehnisko nosacījumu kopsavilkums

Suga	Optimālais tirgus svars (kg)	Optimālā ūdens temp. (°C) audzēšanai	Pielietojamās tehnoloģijas	Zivs augšanas ilgums līdz realizācijai (gadi)	Barības izmantošanas koeficients
Stores	0,7 līdz 3	22-23	baseini, dīķi, recirkulācijas sistēmas	recirkulācija 1-2, dīķis – 3-5 (ikri: dabā 8-12, recirk. 5-6)	1,4
Tilapijas	0,5	26-28	recirkulācija	0,6	1,1
Pālijas	1	12-14	baseini (paštece, kanāli), recirkulācija	2	1,2
Garneles	līdz 0,035	28-30	recirkulācija	0,5	1,5

Orientējošās izmaksas, realizācijas cenas un ieguldījumu atmaksāšanās

Produkts	Audzēšanas apjoms (t/gadā)	Nepieciešamie ieguldījumi (tūkst.EUR)	Ražošanas izmaksas (EUR/kg), bez ieguldījumiem	Sagaidāmā ražotāja cena (EUR/kg)	Ieguldījumu atmaksāšanās laiks (gadi)
Stores	5	142	4,3	6,5	12,9
	10	250	4,1	6,5	10,4
	45	700	3,7	6	6,8
Storu ikri	2	1 060	150	400	2,1
Tilapijas	100	520	2,25	2	-20,8
Pālijas	150	2 100	4,1	6	7,4
Garneles	50	3 100	6,4	25	3,3

Galvenie ieguldījumu un ražošanas izmaksu līmeni ietekmējošie faktori

- Dabiskie nosacījumi (tekoša ūdens pieejamība utt., no tā izrietoša pielietotā tehnoloģija)
- Iekārtu sarežģītība (automatizācijas pakāpe, kontroles sistēmas u.c.)
- Būvju pieejamība un būvniecības izmaksas
- Enerģijas izmaksas (kurināmā veids, iespēja izmantot koģenerācijas siltumu, apsildes tehnoloģija, būvju energoefektivitāte)
- Barības veids, cena un efektivitāte
- Darbaspēks (ģimenes vai algotais, tā pieejamība)

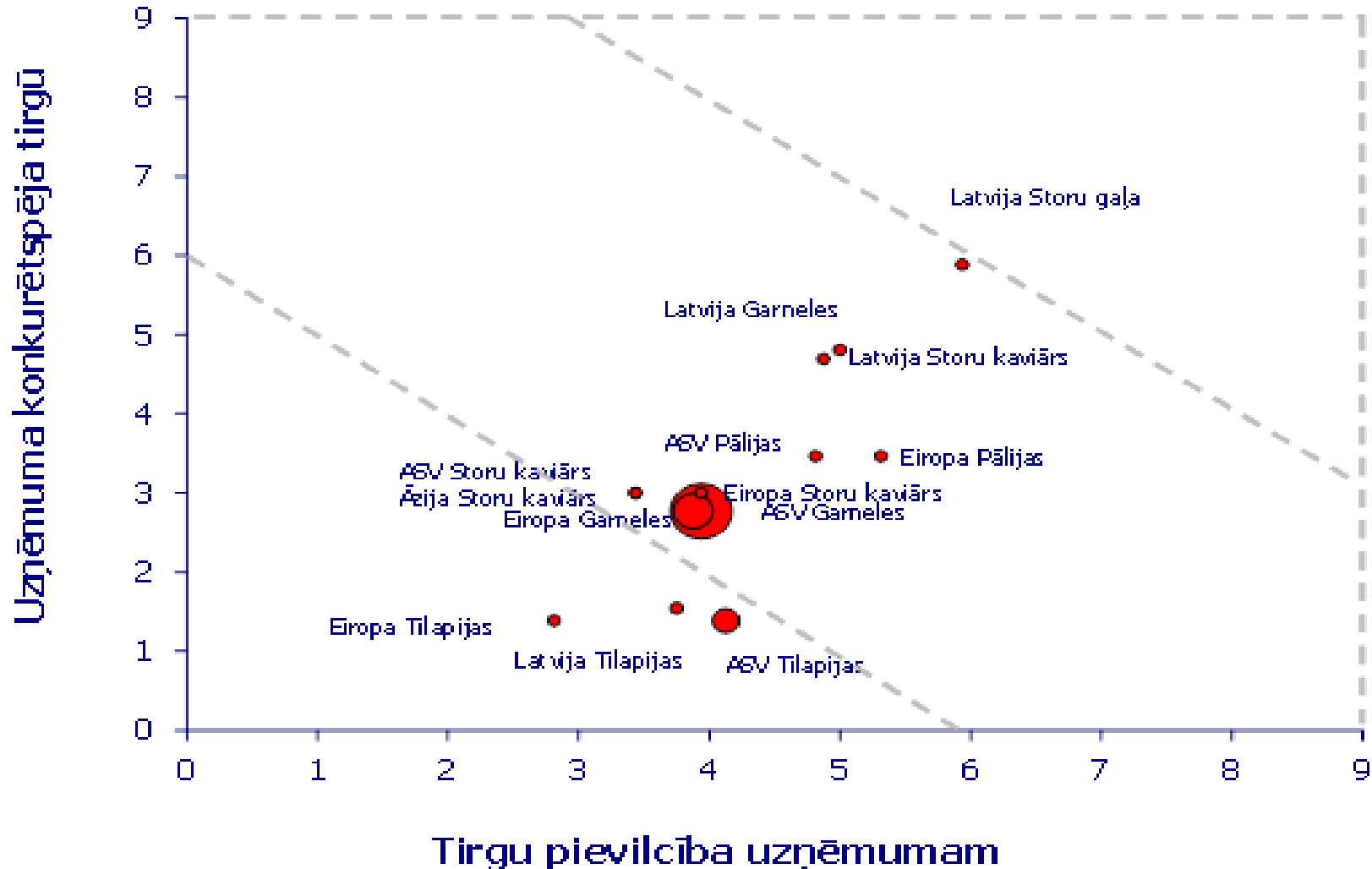
Atsevišķu akvakultūras produktu tirgi un iespējas

Produkts	Tirgus	Tirgus ietilpība (tonnas)	Tirgus ietilpība (miljoni EUR)	Tirgus iespējas
Garneles	ASV	590 000	6 600	-
	Eiropa	365 000	4 050	+
	Latvija	400	4,5	+
Tilapijas	ASV	600 000	2 200	-
	Eiropa	45 000	165	-
	Latvija	100	0,4	-
Pālijas	ASV	3 500	14	+
	Eiropa	2750	11	+
Storu kaviārs	Eiropa	60	18	+
	ASV	45	14	+
	Āzija	30	9	+
	Latvija	3	0,9	+
Storu gaļa	Latvija	30	0,3	+

Latvijas akvakultūras produktu konkurētspējas novērtējums nozīmīgākajos tirgos (McKinsey matrica)

Secinājumi

- **Storu** audzēšana *gaļai* parasti notiek vietējam tirgum, tā apjoms ir ierobežots, taču pašlaik nav piesātināts
- Perspektīva ir **storu** audzēšana *kaviāram*, taču prasa lielus ieguldījumus
- **Pālijas** ir perspektīva suga kā nišas produkts Eiropas mērogā, taču vēl maz pazīstama
- **Garneles** ir perspektīvas kā nišas produkts, kas no Āzijas saldētās produkcijas atšķiras ar kvalitāti, tādēļ pārdodams par daudz augstāku cenu
- **Tilapijas** ir masveida produkcija, kas Eiropā nespēj izturēt konkurenci ar Āzijas ražotājiem

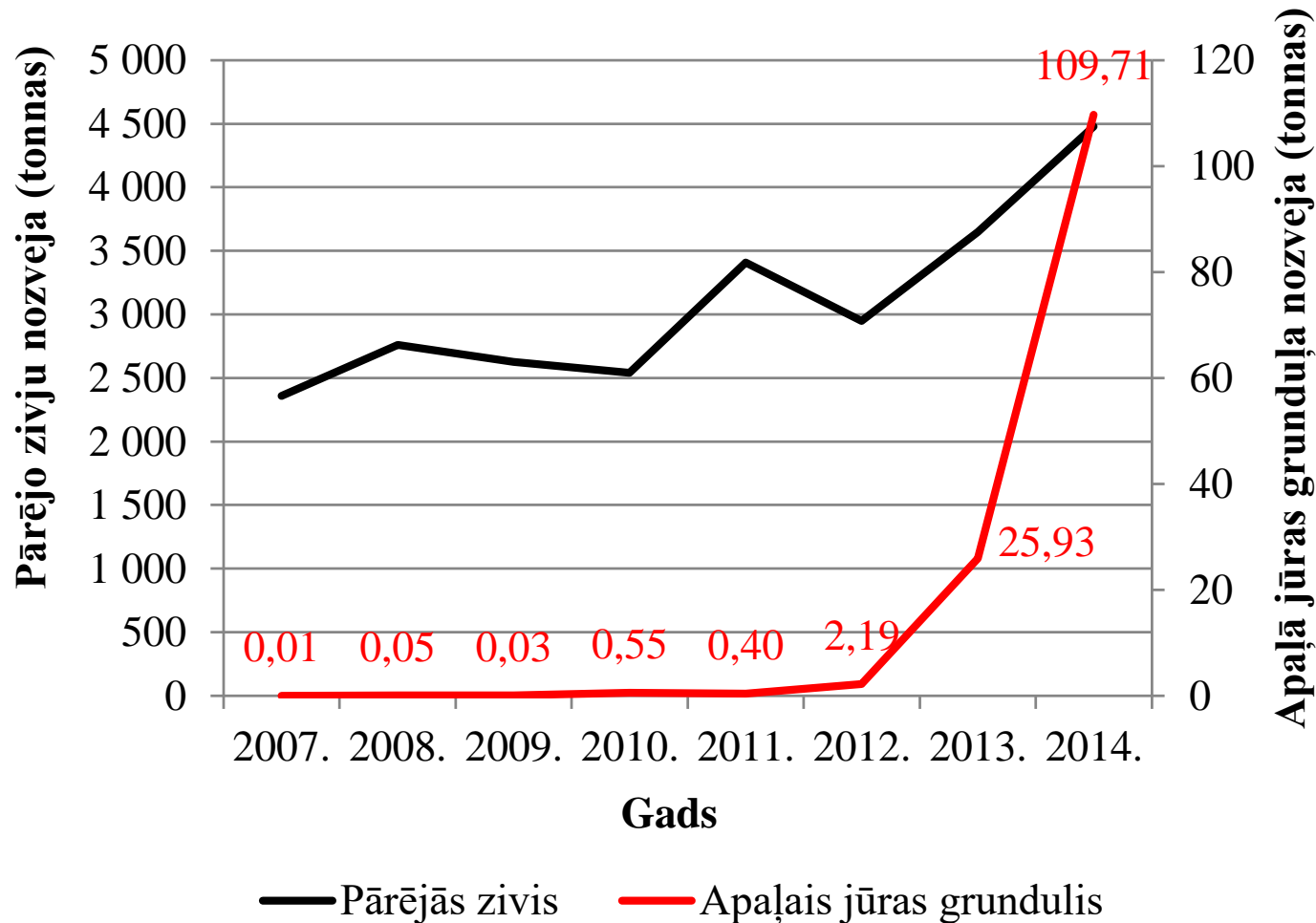

Apaļais jūrasgrundulis (*Neogobius melanostomus* Pallas)

Apalā jūrasgrunduļa un pārējo zivju nozvejas apjoms Latvijas piekrastē laika posmā no 2007. – 2014. gadam (tonnas)

Apaļā jūrasgrunduļa apstrādes veidi dažādās valstīs 2015. gadā

Produkcijas veidi/Valsts		Latvija	Bulgārija	Lietuva	Polija	Krievija	Ukraina	Zviedrija
Svaigs/atvēsināts (EUR/kg)		0,10-1,20		x		0,29-1,31	0,04-0,39	
Saldēts (EUR/kg)	Vesels	x	x			0,30-2,13	0,16-0,62	
	Fileja					x	0,40-1,35	
Cepts AJG ar piedevām			6,14	x		x	2,54-5,27	
Sālīts-žāvēts (EUR/kg)	Vesels					2,63	1,56-4,49	2,93 EUR/75 g iepakojums
	Fileja						5,47	
	Karkass					9,69	4,10	
Kūpināts (EUR/kg)	Auksti kūpināts	Vesels				x	1,17-2,62	
		Fileja					4,15	
	Karsti kūpināts	Vesels	2,50-5,00	x	x	x	1,85-10,65	
		Fileja					10,98	
Konservi (EUR/bundža)	Apcepti AJG tomātu mērcē	> 1			x	0,25-0,42 EUR/240 g	0,21 EUR/250 g; 0,58 EUR/240 g	3,25 EUR/280 g
	Kūpināti AJG eļļā	EUR/bundža				0,57 EUR/175 g	1,09 EUR/240 g; 2,09 EUR/150 g	
Zivju milti (EUR/kg)		1,2-1,4					x	12

SVID analīze par apaļā jūrasgrunduļa izmantošanas un apstrādes iespējām Latvijā

Stiprās puses

- Papildus ienākumi zvejniekiem un mājražotājiem.
- Barības avots citiem Baltijas jūras dzīvniekiem.
- Apaļais jūrasgrundulis pēc garšas ir līdzīgs citām sālsūdens zivīm (īpaši mencai) nav asakains, nav akvakultūrā audzētām zivīm raksturīgo piegāršas īpatnību.

Vājās puses

- Bentiska un agresīva zivs, kas ir spējīga dzīvot gan sālsūdens, gan arī saldūdens ekosistēmā.
- Zems ķemena masas lietderīgais izmantošanas apjoms.
- Zivs apstrādes procesam nav specializētu tehnoloģisko iekārtu.
- Komercaustrādei nepieciešamo nosacījumu izpilde (stabilu un regulāru piegādes apjomu nodrošināšana) no zvejnieku puses var būt apgrūtināša,
- Zivju apstrādes uzņēmumiem apaļā jūrasgrunduļa produkcijas realizēšanas problēmas.
- Apstrādes pamatā roku darbs, kas var sadārdzināt ražošanas procesu zivju apstrādes sektorā, līdz ar to arī saražotās gala produkcijas vērtību.
- Apaļā jūrasgrunduļa lietošana uzturā, iespējams, nav veselīga, lai gan uzturvērtības ziņā tas ir līdzīgs citām zivīm.
- Mazatpazīstama zivs un ar statusu "invazīva" zivs.
- Pašlaik apaļajam jūrasgrundulim Latvijā nav plašs noieta tirgus.

Iespējas

- Papildus intereses rašanās par zvejniecību un zivju apstrādes procesu.
- Plašas apaļo jūrasgrunduļa izmantošanas un apstrādes iespējas - iespēja ražot produkciju ar pievienoto vērtību.

Draudi

- Iespējama negatīva ietekme uz Baltijas jūras ekosistēmu, ūdens kvalitāti un citu zivju un gliemeņu populāciju.
- Pastāv migrācijas iespējas pa iekšzemes ūdeņiem un ūdenstilpnēm.
- Iespējama apgrūtināša apaļā jūrasgrunduļa produkcijas realizēšana.

Secinājumi

1. Apaļais jūrasgrundulis ir invazīva zivs, kas dzīvo uz ūdenstilpes grunts gan saldūdens, gan sālsūdens ekosistēmā, un ir visēdājs. Atsevišķās valstīs ir **konstatēta tā negatīvā ietekme uz citu zivju un gliemeņu populāciju, ūdenstilpnes ekosistēmu un cilvēka veselību.**
2. Šobrīd **nav pētījumu par apaļā jūrasgrunduļa ietekmi uz Latvijas ūdenstilpju ekosistēmu un citu zivju un gliemeņu populāciju.** Citu valstu pētījumi norāda uz negatīvo ietekmi uz Baltijas jūras ūdens kvalitāti un atsevišķu zivju populāciju. ***Trūkst pamatotu pētījumu par apaļā jūrasgrunduļa lietošanu uzturā un tā ietekmi uz cilvēka veselību.***
3. **Atsevišķās valstīs apaļajam jūrasgrundulim ir komerciāla nozīme,** un tas ir sastopams vairākos apstrādes veidos.
4. Statistiskas datu bāzēs informācija par apaļā jūrasgrunduļa produkcijas ražotājvalsti, noieta tirgiem un patēriņu netiek uzkrāts, rezultātā **izvērtēt apaļā jūrasgrunduļa tirgus potenciālu Latvijā un ārvalstīs nevar.**
5. Apaļā jūrasgrunduļa un tā produkcijas pārdošanas **cena ir atkarīga ne tikai no saražotā produkcijas veida un tajā ieguldītajiem ražošanas resursiem,** bet arī **no apaļā jūrasgrunduļa izmēra un svara,** kā **arī pasūtījuma/piegādes apjoma un nosacījumiem.**
6. **Likvidēt apaļo jūrasgrunduli pēc tam, kad tā populācija ir nostiprinājusies, parasti ir neiespējami. Pastāv divas iespējas** saistībā ar apaļo jūrasgrunduli:
  1. populācijas veicināšana un tā integrēšana komercapstrādē
  2. populācijas ierobežošana ar dažādu pasākumu palīdzību.

Ieteikumi

Atkarīgs no izvēlētās stratēģijas:

- maksimāli efektīvi veikt balasta ūdeņu apmaiņu;
- apaļā jūrasgrunduļa zvejošanas perioda ierobežošanas atcelšana (t.sk., arī pirmsnārsta un nārsta laikā), izmantojot pasīvos zvejas rīkus – slazdu tīklus un murdus (ieteikums papildināt MK noteikumus “Noteikumi par rūpniecisko zveju iekšējos ūdeņos”);
- uzņēmējam individuāli jāizvērtē apaļā jūras grunduļa apstrādes iespējas un noieta tirgi;
- EJZF ietvaros ZRP 2014-2020 ir pieejams atbalsts :
  - inovatīvu apaļā jūrasgrunduļa utilizācijas/pārstrādes tehnoloģiju izstrādei (MK noteikumi “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā „**Inovācija**””);
  - apaļā jūrasgrunduļa un tā produkcijas popularizēšanai un noieta veicināšanai (MK noteikumi “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā „**Tirdzniecības pasākumi**””);
- Veicināt apaļā jūrasgrunduļa nozveju, bet sasaistot ar utilizācijas un realizācijas iespējām.

Ieteikumi (2)

Ņemot vērā informācijas trūkumu par apaļo jūrasgrunduli būtu nepieciešami sekojoši pētījumi par apaļo jūrasgrunduli :

- ietekmi uz Latvijas ūdenstilpju ekosistēmu (t.sk., ūdens kvalitāti) un citu zivju un gliemeņu populāciju;
- kā uzturā lietojama pārtikas produkta ietekmi uz cilvēka veselību.

Kopīga ES stratēģijas izstrāde par apaļo jūrasgrunduli, būtu svarīga visas Baltijas jūras valstu kontekstā. Latvija varētu rosināt pētījumu ES mērogā.

Intervences loģika EJZF 2014-2020

Izstrādāta Intervences loģikas EJZF 2014-2020 struktūra:

- Apzināti nepieciešamie statistikas dati

Veiktās un turpmāk veicamās aktivitātes:

- statistikas datu iegūšana, pārbaude un salīdzināšana;
- statistikas datu integrēšana Intervences loģikā EJZF 2014-2020;
- Intervences loģikas EJZF 2014-2020 pilnveidošana.

Svarīgākais datu iegūšanai:

- ZM ciešākas komunikācijas un sadarbības veidošana ar CSP.

Veicamais 2016.gadā

1. Latvijas zinātnisko institūciju iespējas inovāciju veicināšanā zivsaimniecībā

- Pabeigta kabineta izpēte – atlasītas 28 institūcijas intervijām,
- apzinātas potenciālās sadarbības jomas ar šīm institūcijām;
- veikta organizāciju anketēšana.

2. Ražotājorganizāciju darbības izpēte tālākās darbības uzlabošanai

Iegūta un apkopota vispārējā informācija par ražotāju organizācijām un to mērķiem, kā arī ES un LR likumdošanu.

Gaidam informāciju no LAD (detalizēta atzinuma par ražotāju organizāciju ražošanas un tirdzniecības plānos noteikto mērķu sasniegšanu un ražotāju organizāciju darbības programmās norādītajiem mērķiem laika posmā no 2004. – 2013. gadam).

Paldies par uzmanību!

Agroresursu un ekonomikas institūts

Lauku attīstības novērtēšanas daļa

www.lvaei/arei.lv

elita.benga@arei.lv